Pardes | פרדס
Institute of Jewish Studies

Talmud *Gittin* 55b-56b

תלמוד בבלי
מסכת גיטין דף נה:-נו:

PLS 2021

Rahel Berkovits

WWW.PARDES.ORG.IL

שלא יאמרו מזבח אוכל גוילות. ומ"ת: וכי יש כח בידי מכשיל לעקור דבר מן התורה בקום עשה דמן הסורה מן נראין להניח קרבן אחר? וי"ל: דדווקא נודעה קודם זריקה מינה מכפרת, אבל לאחר זריקה, שכבר נתכפר – לא הניחו להניח אחרת. **כי היכי** דלירחיב עלה. פירש בקונטרס: דקנסוהו רבנן. וקשה: דמי לא עשקינן דמשום "סרוסתה" (ברכות ס.) אמרינן: מותיב להסוא אחת ומפיק לה אחריתי? וי"ל: מעשה אחת, כדאמר "פתדו לפיון ויפלו מעשים". ודבין מקרא דסכת, ומוקי לה בדברי תורה, שדומה שלא יהא שלא יכפה שאבלו! חולין שנשחטו בעזרה ונמצא מוכה בטל ואי ק' דאיך התנו ב"ד לעקור דבר תורה ולפטור את זה מהטאת שהוא מחויב בה מן התורה. האמנן באשה רבה שב ואל תעשה שאני ולא מיעקר הוא. ורב יהודה אמר דבר תורה בן נדעה בין לא נדעה מכפרת ס"מ ישוב כדי קני ומפני מה אמרו נדעה אינה מכפרת שנאמר מוכה אוכל גוילות ופי רב יהודה מפרש מריש "דמתני' דקתני מפני תיקון השבים בגן שלא נתייאשו הבעלים ואפ"ה מפני תיקון השבים שלא יעקרוע בידהו הקנו שיהו רבוי מקדה ובגולה וכגון שלא עשה בה שום שיני מעשה אלא בנאה בבדיהו כאשר היא שלא קנאה שינוי מעשה (כתובות מט) "יכל בעורק שאולו עשה בה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק דמוטו (דף יג.) לתמר: מוסיס בבריה בש"א מקעקע את כל הבריה כולה ומחזיר מריש לבעליו ובה"א אין לו אלא דמי מריש. מפני תיקון השבים: ועל השאר עיין בבא קמא (דף צו.): אבר עולה בגולה וכגון שהיה בה שום שינוי מעשה אלא בנאה בבדיהו כאשר היא שלא קנאה (כתובות מט) "יכל בעורק שאולו עשה בה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק אמרו לא נדעה אינה מכפרת שנאמר מוכה אוכל גוילות ופי רב יהודה מפרש מריש "דמתני' דקתני מפני תיקון השבים בגן שלא נתייאשו הבעלים ואפ"ה מפני תיקון השבים שלא יעקרוע בידהו הקנו שיהו רבוי מקדה ובגולה וכגון שלא עשה בה שום שיני מעשה אלא בנאה בבדיהו כאשר היא שלא קנאה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק

תוספות ריי"ד

דאוריי"ת פי' אבל בקמנה לא נורי' דאפי' אי אבלה קטן אוכל גיולות ובגולה היא ובקמנה נמי ליכא לשנוי שמא יאכל קטן בגדולה דקיימא לן קטן שלא הקנו חכמים קנין אינן כלום ולא קנו אבל לרבי מאיר חרש דן קדושין מדרבנן דראמרן בפרק הרואה ועל המריש וכו' פי' קורה גדולה וכגון שלא עשה בה שום שיני מעשה אלא בנאה בבדיהו כאשר היא שלא קנאה מדרבנן ואילך יש סקריקון כיצד לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מן ב"ה מקרא בכל מ"ה וחזר ולקח מן ב"ה מקרא ולקח מן האיש מקרא קיים זו האשה ראשונה אבל ב"ד של אחריהם אמרו בבדיהו כאשר היא שלא קנאה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק דמוטו (דף יג.) לתמר: מוסיס בבריה בש"א מקעקע את כל הבריה כולה ומחזיר מריש לבעליו ובה"א אין לו אלא דמי מריש. מפני תיקון השבים: ועל השאר עיין בבא קמא (דף צו.): אבר עולה בגולה וכגון שהיה בה שום שיני מעשה אלא בנאה בבדיהו כאשר היא שלא קנאה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק

יהודה בהריני המלחמה.

מיתני': בגלעדאה נזכו עלו יהודה, לפי שמסורת בידם מפתחם שיהודה הרג עגל. לכתיב (בראשית מט) "יהך יהודה אתה שאולו עשה בה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק דמוטו (דף יג.) לתמר: מוסיס בבריה בש"א מקעקע את כל הבריה כולה ומחזיר מריש לבעליו ובה"א אין לו אלא דמי מריש. מפני תיקון השבים: ועל השאר עיין בבא קמא (דף צו.): אבר עולה בגולה וכגון שהיה בה שום שיני מעשה אלא בנאה בבדיהו כאשר היא שלא קנאה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק

אשרי אדם מפחד תמיד. כפ' "סרוסתה" (ברכות ס.) תמרינן: מותיב להסוא אחת ומפיק לה אחריתי? וי"ל: מעשה אחת, כדאמר "פתדו לפיון ויפלו מעשים". ודבין מקרא דסכת, ומוקי לה בדברי תורה, שדומה שלא יהא שלא יכפה שאבלו! חולין שנשחטו בעזרה ונמצא מוכה בטל ואי ק' דאיך התנו ב"ד לעקור דבר תורה ב"ד לעקור את זה מהטאת שהוא מחויב בה מן התורה. האמנן באשה רבה שב ואל תעשה שאני ולא מיעקר הוא. ורב יהודה אמר דבר תורה בן נדעה בין לא נדעה מכפרת ס"מ ישוב כדי קני ומפני מה אמרו נדעה אינה מכפרת שנאמר מוכה אוכל גיולות ופי רב יהודה מפרש מריש "דמתני' דקתני מפני תיקון השבים בגן שלא נתייאשו הבעלים ואפ"ה מפני תיקון השבים שלא יעקרוע בידהו הקנו שיהו רבוי מקדה ובגולה וכגון שלא עשה בה שום שיני מעשה אלא בנאה בבדיהו כאשר היא שלא קנאה שינוי מעשה מדאוריי"ת קנאה ואין לו עליו אלא דמים: ס"ק

לגיותיה וולדותיה. וה"ת: אפי' קודם הקדש הן שלו, דהא תנן (ב"ק דף נג.): גזל פרה מעוברת וילדה, ורחל טעונה וגזזה – משלם דמי פרה מעוברת לגיל, ודמי רחל מעוברת לגיזו. ואם נתעברה אצלו – משלם כשעת הגזלה! וי"ל: דנקט מינה לר"מ, דאמר כחס נגמרו: משלם מום ואם גיזזה ואם ילדה – משום דקנסו גזלן. ואע"ג דשינוי קונה – הכא מ"מ כשעת הקדש לוקמה כרבנן, ולא קנסו. ולרבי יהודה לעולם גזלה מוכרת בעיניה, לכן זכיו לאמר לעולם אין אדם עשיר בשעת גזלו, ואין אדם עני בשעת מתנתו. ומיהו לעולם גזלה מוכרת בעיניה, לכן זכיו לאמר לעולם אין אדם עשיר בשעת גזלו, ואין אדם עני בשעת מתנתו. ומיהו לעולם גזלה מוכרת בעיניה, לכן זכיו לאמר לעולם אין אדם עשיר בשעת גזלו, ואין אדם עני בשעת מתנתו.

ומה טעם אמרו נודעה אינה מכפרת? שאם יאמרו מזבח אוכל גוילות. בשלמא היינו דקתני חטאת, אלא ערב יהודה, מאי איריא חטאת? אפי' עולה נמי! לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא עולה דכליל היא, אלא אפי' חטאת נמי, דחלב ודם הוא דסלקי לגבי מזבח ואידך כהנים אכלי ליה, אבל גוזר, שלא יאמרו מזבח אוכל גוילות. תנן: על חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח; בשלמא לעולא ניחא, אלא ערב יהודה איפכא מיבעי ליה! הכי נמי קאמר: לא נודעה – מכפרת, נודעה – אינה מכפרת, מפני תיקון המזבח. מתיב רבא: *נפנה והקדיש ואחר כך טבה כאת לו. קרא שלו מדקדיש, דקדשקדי ואחיל. אוקמוה רבנן. גרשום גפנ סם הקדישה, שיהו עליה מקדש גמור, ושיתמיה קרא סם שקטנה פחות, כי היכי דלוקמוה בגרושים ויבמין לענין שיהו כקדש פסול לכהונה, ולפקדון ד"ל שהוא כחולין, ונקט היא דקנסוהו, ולפקדון ד"ל שהוא כחולין, ולפקדון ד"ל שהוא כחולין, ולפקדון ד"ל שהוא כחולין

אי לאו דמלכא את לא מימסרא ירושלים בידך. פע"ג דאכתי לא מימסרא בידו עד שנת טיטוס, מ"מ כיון דכבר נר עליה שנת שנים והוה כשנה – הוי כאילו כבר נמסרה.

ונעשה נם והיה דם כו'. להודיע דקשה לפני המקום מורע מים המקדש.

וניקר כאחוז ז' שנים. לפ שעשה נכן, דלכן תוטעו טרפה נכן ועוד שיקר הקרום. ועוד, יש חילוק בין טריפות דלאכ לנפשה, לטריפות נפסרת קמא דערובין (דף ו.)*. זה

[כפ"ע מ"ר דיכמות כתב התוי"ט על מ"ש תוס' להכא דלפרקינהו כפ"ק דעירובין לכל לפ שלאחר שם כלום ע"ל נלפה שלא היה לפניו מה שנראם שם בתוספות דעירובין ז. ד"ה כגון שלבה וכו' כשם תוס' כ"ש ומהכא נמנה בני חלש וכו' ע"ש ועי' תוס' ב"ק נא. ד"ה ובעבידי ותוס' זבחים קטו. ד"ה ולעולת ותוס' חולין מכ: ד"ה ול"ל ויכוהב ותוספתא בכורות פ"ו ד"ה כלל]

איבְרָא מַלְכָּא אַתְּ. מֶלֶךְ שֶׁפָּה עָתִיד לִהְיוֹת. וְהָיָה אַדִּירוֹ מִמֶּנּוּ וּמֹשְׁלוֹ מִקִּרְבּוֹ יֵצֵא. מָלַמְתָּ: "אַדִּיר" – הוּא מוֹשֵׁל. לְבָנוֹן זֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. שֶׁמְּלָבְּנִין עֲוֹנוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. דְּיָחִיד וְלָטוּ מֻחֲלָיִךְ. בְּיָדוֹ עֲלֶיהָ. אֵין שׁוֹבְרִין אֶת הַחֲבִית. כְּלֵי שֶׁלָּךְ לוֹ הַדַּקְרָנִין? כָּךְ הָיָה לָכֶם לְהַקְּטִיר מוֹעֵמֶת קְטֹרֶת וְלִשְׁוֹרְפָהּ בְּאֵמֶת, כְּדֵי לְהַלְּיךְ מוֹתָן בְּיוֹשְׁבֵי מִסּוֹכָה. וְחֲבִירְתָא שֶׁבְּקִרְנִין לָהּ. כָּךְ הָיוּ לָכֶם לְהַקְּטִיר מוֹעֵמֶת קְטֹרֶת, וְלִשְׁלֹחַ עִמָּהּ. פְּרִיחָתְהָא. שֶׁנִּים. שֶׁהִתְקַשָּׁה תִּיבֵשׁ גַּרְם. וְכַאֲשֶׁר תִּיבֵשׁ תִּכְלֶה מִכְּלוֹם וְיֹרֵד מֵהֶם הַשִּׁנּוֹעַ – תּוֹרת אור מִיבֵּשׁ קְטָעָהּ שֶׁלָּךְ. תֵּן לִי רְבָנָה. שֶׁנִּים

מִדְּבָרִי מוֹלִיךְ. פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל יוֹ"ו. נִבְיאֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם. שֶׁהֵם מְבַלְּבְּלִים אֶת הָעוֹלָם. בְּנֵי מְדִינָה נִפְלוּ. בְּנֵי מְדִינָה הַיְּסוֹדִים עֲלֵיהֶם דְּלוֹמְלָא, וּמְזוּזָתוֹ. גּוּנְדָּא. גְּלוּד. הֲוָה בְּהוּ. בַּיְּהוּדִים. אִיזְדְּקוּר. עַד דְּאִתְחֲזִי. לְגַבֵּי מַיְיָא. שֶׁהֵם בְּמַשְׁקֶה. לְאַיְדְּבּוּקֵי בְּהוּ? א"ל: "לֹא תִדְרוֹשׁ שְׁלוֹמָם וְטוֹבָתָם כָּל הַיָּמִים". א"ל: דִּינֵיהּ דַּהֲהוּא גַּבְרָא בְּמַאי? א"ל: בִּשְׁבֻּבת זֶרַע רוֹתַחַת.*) אַל תַּסְתֵּיהּ. מִי שֶׁהָיָה בְּנִנְדָּא לֵישׁוּ הַנּוֹצְרִי, א"ל: מַאן חַשִּׁיב בְּהַהוּא עָלְמָא? א"ל: יִשְׂרָאֵל. מַהוּ לְאַדְּבּוּקֵי בְּהַהוּא עָלְמָא? א"ל: יִשְׂרָאֵל. מַהוּ תַּרְוֹשׁ שְׁלוֹמָם וְטוֹבָתָם כָּל הַיָּמִים. א"ל: דִּינֵיהּ דַּהֲהוּא גַּבְרָא בְּמַאי? א"ל: בִּשְׁבֻּבת זֶרַע רוֹתַחַת. בְּמַאי? א"ל: בְּכָל הַמַּלְעִיג עַל דִּבְרֵי חֲכָמִים נִידּוֹן בְּצוֹאָה רוֹתַחַת. תָּא חֲזִי, מַה בֵּין פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל לְנִבְיאֵי אוּמּוֹת הָעוֹלָם. תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בֹּא וּרְאֵה כַּמָּה גְּדוֹלָה כּוֹחָהּ שֶׁל בּוּשָׁה, שֶׁהָרֵי מְגַיֵּר הַקָּב"ה אֶת בַּר קַמְצָא, וְהֶחֱרִיב אֶת בֵּיתוֹ וְשָׂרַף אֶת הֵיכָלוֹ.§ אַתַּרְנְגוֹלָא וְאַתַּרְנְגוֹלְתָא חֲרִיב טוּר מַלְכָּא. דְּהַוּוּ נְהִיגִי כִּי הֲווּ מַפְּקֵי חֲתָנָא וְכַלָּתָא, מַפְּקֵי קַמַּיְיהוּ תַּרְנְגוֹלָא וְתַרְנְגוֹלְתָא, כְּלוֹמַר, פְּרוּ וּרְבוּ כְּתַרְנְגוֹלִים. יוֹנָא חַד הֲוָה קָא חָלֵיף גּוּנְדָּא דְּרוֹמָאֵי, שְׁקַלְינְהוּ מִינַיְיהוּ, נָפְלוּ עֲלַיְיהוּ מֵחֲנוּתָהּ, אָתוּ אָמְרוּ לֵיהּ לְקֵיסָר: מָרְדוּ בָּךְ יְהוּדָאֵי! אָתָא עֲלַיְיהוּ. הֲוָה בְּהוּ הַהוּא בַּר דְּרוֹמָא דַּהֲוָה קָפֵץ מִילָּא וְקָטֵיל בְּהוּ, שְׁקַלֵיהּ קֵיסָר לְתַאנֵיהּ וְאוֹתְבֵיהּ אַתַּרְעָא, אָמַר: רֵיבּוֹנֵיהּ דְּעָלְמָא כּוּפֵיהּ, אִי נִיחָא לָךְ, לָא תִּמְסְרֵיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא לְדִידֵיהּ דְּחַד נַבְרָא! אִכְּשְׁלֵיהּ פּוּמֵיהּ מִתַּמּהּ. עַל לְבֵית הַכִּסֵּא, אָתָא דְּרַקּוֹנָא שַׁמְטֵיהּ לְכַרְכַּשְׁיהּ וְנָח נַפְשֵׁיהּ. אָמַר: הוֹאִיל וְאִיתְרְחִישׁ לִי נִיסָּא, הָא זִימְנָא אִישְׁתְּבַקְנֵהוּ, שְׁבַקִינְהוּ וַאֲזַל. אִיזְדְּקוּר וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְאִדְלִיקוּ שְׁרָגֵי עַד דְּאִיתְחֲזִי בְּלֵיוֹנָא דְּגוּשְׁפַּנְקָא בְּרוּחָק מִיל. אָמַר: מִיהָדָא קָא חָדוּ בִּי יְהוּדָאֵי! הַדַּר אָתָא עֲלַיְיהוּ. א"ר אַסִי: תִּלְתָּ מְאָה אַלְפֵי שְׁלֵיפֵי סַיְיפָא עַיְילוּ לְטוּר מַלְכָּא, וְקַמְלוּ בֵּהּ תִּלְתָּא יוֹמֵי וּתְלָתָא לֵילְוָותָא, וּבְהָךְ גִּיסָּא הִלּוּלֵי וְחֶנְגֵּי, וְלָא הֲוָה יָדְעֵי הָנֵי בְּהָנֵי. "בַּיּוֹם ה' וְלֹא חָמַל אֶת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב" – כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַיְּמוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָירוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ לְיִנּאַי הַמֶּלֶךְ בְּהַר הַמֶּלֶךְ; דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אַסִי: שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָירוֹת הָיוּ לוֹ לְיִנּאַי הַמֶּלֶךְ, וְכָל אַחַת וְאַחַת הָיוּ בָּהּ כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, חוּץ מִשָּׁלֹשׁ שֶׁהָיוּ בָּהֶן כְּפָלַיִם כְּיוֹצְאֵי מִצְרַיִם, אַיְּמוּ הֵן: כְּפַר בִּישׁ, כְּפַר שִׁיחָלַיִם, כְּפַר דִּכְרִיא. כְּפַר בִּישׁ – דְּקָא בַּיְיתָא לְאוּשְׁפִּיזָא; כְּפַר שִׁיחָלַיִם – שֶׁהָיְתָה פַּרְנָסָתָן מִן שִׂיחָלַיִם, כְּפַר דִּכְרִיא – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁהָיוּ נְשׁוֹתֵיהֶן יוֹלְדוֹת זְכָרִים תְּחִלָּה, וְיוֹלְדוֹת נְקֵבָה בָּאַחֲרוֹנָה וּפוֹסְקוֹת. אָמַר עוּלָּא: לְדִידִי חֲזִי לִי דַּהֲוּוּ אַתְרָא, וַאֲפִיפוּ שִׁיתִּין רִיבְוָותָא דְּעָלְמָא כּוּפֵיהּ, אִי נִיחָא לָךְ, לָא תִּמְסְרֵיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא לְדִידֵיהּ דְּחַד נַבְרָא! דְּוִד נְמִי אָמַר הָכִי: דָּוִד אַתַּמּוּהֵי קָא מְתַמַּהּ. עַל לְבֵית הַכִּסֵּא, אָתָא דְּרַקּוֹנָא שַׁמְטֵיהּ לְכַרְכַּשְׁיהּ וְנָח נַפְשֵׁיהּ. אָמַר: הוֹאִיל וְאִיתְרְחִישׁ לִי נִיסָּא, הָא זִימְנָא אִישְׁתְּבַקְנֵהוּ, שְׁבַקִינְהוּ וַאֲזַל. אִיזְדְּקוּר וְאָכְלוּ וְשָׁתוּ, וְאִדְלִיקוּ שְׁרָגֵי עַד דְּאִיתְחֲזִי בְּלֵיוֹנָא דְּגוּשְׁפַּנְקָא בְּרוּחָק מִיל. אָמַר: מִיהָדָא קָא חָדוּ בִּי יְהוּדָאֵי! הַדַּר אָתָא עֲלַיְיהוּ. א"ר אַסִי: תִּלְתָּ מְאָה אַלְפֵי שְׁלֵיפֵי סַיְיפָא עַיְילוּ לְטוּר מַלְכָּא, וְקַמְלוּ בֵּהּ תִּלְתָּא יוֹמֵי וּתְלָתָא לֵילְוָותָא, וּבְהָךְ גִּיסָּא הִלּוּלֵי וְחֶנְגֵּי, וְלָא הֲוָה יָדְעֵי הָנֵי בְּהָנֵי. "בַּיּוֹם ה' וְלֹא חָמַל אֶת כָּל נְאוֹת יַעֲקֹב" – כִּי אֲתָא רַבִּין אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַיְּמוּ שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָירוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ לְיִנּאַי הַמֶּלֶךְ בְּהַר הַמֶּלֶךְ; דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב אַסִי: שִׁשִּׁים רִבּוֹא עֲיָירוֹת הָיוּ לוֹ לְיִנּאַי הַמֶּלֶךְ בְּהַר